זמר בכל יום זמר בכל יום אמר רב יצחק בר אבודימי מאי קרא שנאמר [1]נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר אמר רבי אלעזר [א]כל אדם לעמל נברא שנאמר [2]כי אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר [3]לא ימוש ספר התורה הזה מפיך הוי אומר לעמל תורה נברא והיינו דאמר רבא כולהו גופי דרופתקי נינהו טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא [4]ונואף אשה חסר לב אמר ריש לקיש זה הלומד תורה לפרקים שנאמר [5]כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך ת"ר [6]והנפש אשר תעשה ביד רמה זה מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי אמר וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא [7]ואחות לוטן תמנע [8]ותמנע היתה פלגש לאליפז [9]וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה יצאה ב"ק ואמרה לו [10]תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך אוכיחך ואערכה לעיניך ועליו מפורש בקבלה [11]הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה מאי כעבות העגלה [ג]א"ר אסי יצר הרע בתחלה דומה לחוט של [ד]כוביא ולבסוף דומה לעבות העגלה ראתן עלה מיהת אחות לוטן תמנע מאי היא תמנע בת מלכים הואי דכתיב [12]אלוף לוטן [13]אלוף תמנע וכל אלוף [ה]מלכותא בלא תגא היא בעיא לאיגיורי באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת נפק מינה עמלק דצערינהו לישראל מאי טעמא דלא איבעי להו לרחקה וילך ראובן בימי קציר חטים אמר רבא בר' יצחק אמר רב מכאן לצדיקים [ו]שאין פושטין ידיהן בגזל וימצא דודאים בשדה מאי דודאים אמר רב יברוחי לוי אמר סיגלי ר' יונתן אמר (סיבסוך) [סביסקי]: א"ר אלכסנדרי כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנאמר [14]או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי: רב אמר כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר [15]ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסד ארץ (אמר ריש לקיש) [רבי יוחנן אמר] אף מגין על כל העולם כולו שנאמר ובצל ידי כסיתיך ולוי אמר אף מקרב את הגאולה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה אמר ריש לקיש [א] [ז]כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר [16]ואת הנפש אשר עשו בחרן ר' [ב] [ח](אליעזר) אומר כאילו עשאן לדברי תורה שנאמר [17]ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם רבא אמר [ג] כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אותם אל תקרי אותם אלא אתם אמר רבי אבהו [ד] [ט]כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב (א) כאילו עשאה שנאמר [18]ומטך אשר הכית בו את היאר וכי משה הכהו והלא אהרן הכהו אלא לומר לך כל המעשה את חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה: אפיקורוס: רב ור' חנינא אמרי תרוייהו זה [י]המבזה ת"ח רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי זה המבזה חבירו בפני ת"ח בשלמא למ"ד המבזה חבירו בפני ת"ח אפיקורוס הוי מבזה תלמיד חכם עצמו מגלה פנים בתורה שלא כהלכה הוי אלא למ"ד מבזה תלמיד חכם עצמו אפיקורוס הוי מגלה פנים בתורה כגון מאי [כ]כגון מנשה בן חזקיה ואיכא דמתני לה אסיפא מגלה פנים בתורה רב ור' חנינא אמרי זה המבזה ת"ח רבי יוחנן וריב"ל אמרי זה המבזה את חבירו בפני תלמיד חכם בשלמא למ"ד המבזה תלמיד חכם עצמו מגלה פנים בתורה הוי מבזה חבירו בפני ת"ח אפיקורוס הוי אלא למ"ד מבזה חבירו בפני תלמיד חכם מגלה פנים בתורה הוי אפיקורוס כגון מאן אמר רב יוסף כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו אמר ליה אביי האי מגלה פנים בתורה נמי הוא דכתיב [19]אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נמי שמע מינה שנאמר [20]ונשאתי לכל המקום בעבורם אלא כגון דיתיב קמיה רביה ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי ואמר הכי אמרינן התם ולא אמר הכי אמר מר רבא אמר כגון הני דבי בנימין אסיא דאמרי מאי אהני לן רבנן מעולם
לא

זמר בכל יום. היה מסדר למודך אע"פ שסדור בפיך כזמר והוא יגרוס לך שתבא לעולם הבא בשמחה ובשירים: **נפש עמל עמלה לו.** מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו: **כי אכף עליו פיהו.** מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור. לישנא אחרינא זמר כלומר שעוסק בשירים ובזמירות תדיר תדיר נעשה זמר כך החוזר על התורה נעשה לו סדורה בפיו: **תורה עומלת לו.** שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה(א) וכל כך למה מפני שאכף שכפף פיהו על דברי תורה: **דרופתקי.** טרחנין כלומר כל הגופין לעמל נבראו: **טוביה לדזכי.** אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרחו בתורה. לשון אחר דרפתקין כיס ארוך שמשימין בו מעות כל הגופין נרתקין הם לקבל ולהכניס דברים אשריו למי שזכה ונעשה נרתק לתורה: **לומד תורה לפרקים.** ואינו לומד תדיר תדיר כמי שאין לו אשה ובועל פעמים זו פעמים זו: **שנאמר כי נעים כי תשמרם.** אימתי תשמרם בבטנך [בזמן] שיכונו יחדיו על שפתיך: **לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע.** בתמיה. דבר שאינו צריך הוא וכן היה מלגלג ואומר שכתבו משה שלא לצורך ולקמיה מפרש דהיינו מגלה פנים בתורה: **וילך ראובן וגו'.** והיינו נמי שלא לצורך: **כחבלי השוא.** כחגס בלא שום הנאה היה חוטא: **מלכותא בלא תגא.** שר גדול אלא שאינו מעוטר וכיון דתמנע היתה אחות מלך ודאי בת מלך היא: **מוטב שאהיה שפחה לאומה זו.** לבני אברהם יצחק (ויעקב) שהן יראי שמים ולא אהיה גברת לאומה אחרת ולכך נעשית פילגש לאליפז בן עשו שהיה מזרע יצחק: **לרחקה.** מתחת כנפי השכינה שהיה להם לגיירה: **בימי קציר חטים.** לאחר שקצרו השדה שהכל רשאין ליכנס בתוך שדה חבריהן: **יברוחי.** כדמתרגמינן ולא איתפרש מאי היא: **סיגלי וסביסקי [וסבסוך].** מינין אחרים סיגלי עיקרי עשבים והוא ממיני בשמים ואמהות של אותן עשבים קרי סגלי (וסבסך) [וסביסקין] נמי מין בשמים: **מעוזי.** תורה: **שלום שלום.** תרתי זימני אחד למעלה ואחד למטה: **פלטירין של מעלה ושל מטה.** כדכתיב לנטוע שמים וליסוד ארץ: **אשר עשו בחרן.** דמתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן וקרי להו עשייה: **כאילו עשאו.** לאותו דבר מצוה: **והלא אהרן הכה.** דכתיב (שמות ז) ויאמר(ש) אל אהרן קח מטך ונטה ידך: **מגלה פנים בתורה.** מעיז פנים כלפי עוסקי תורה. מגלה פנים משתמע לן דחמיר מאפיקורוס דאפיקורוס היינו דלית ביה אפקירותא בעלמא: **אלא למ"ד מבזה תלמידי חכמים עצמן אפיקורוס הוי.** כ"ש דמבזה חברו בפני תלמידי חכמים לאו מגלה פנים הוא והשתא מאי ניהו מגלה פנים בתורה: **מנשה בן חזקיה.** שהיה דורש באגדות של דופי: **איכא דמתני לה אסיפא.** [י]דברייתא דקתני מכאן אמר רבי אלעזר וכו' המגלה פנים בתורה רב ור' חנינא וכו': **מאי אהני לן.** והם אינן יודעין שעולם מתקיים עליהם: **מגלה פנים בתורה הוא.** שכופר במה שכתוב בתורה: **אם לא בריתי יומם ולילה וגו'.** שמהנין לעולם ומקיימין [אותו] והוא אומר דלא מהני מידי: **מהכא נמי שמעינן.** שהצדיקים מהנין לאחרים:
לא

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פ"ג מהלכות תשובה הלכה יד פי' כב"מ [ופ"ו מהל' ת"ת הל' יא טוש"ע י"ד סי' רמג ספי' ו]:
יח ב מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה יא:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ עָמֵל עָמְלָה לּוֹ כִּי אָכַף עָלָיו פִּיהוּ: משלי טז כו
2. כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלָּד וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף: איוב ה ז
3. לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל: יהושע א ח
4. נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה: משלי ו לב
5. כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ יִכֹּנוּ יַחְדָּו עַל שְׂפָתֶיךָ: משלי כב יח
6. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: במדבר טו ל
7. וַיִּהְיוּ בְנֵי לוֹטָן חֹרִי וְהֵימָם וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע: בראשית לו כב
8. וְתִמְנַע הָיְתָה פִילֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז בֶּן עֵשָׂו וַתֵּלֶד לֶאֱלִיפַז אֶת עֲמָלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו: בראשית לו יב
9. וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רָחֵל אֶל לֵאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ: בראשית ל יד
10. תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ תְדַבֵּר בְּבֶן אִמְּךָ תִּתֶּן דֹּפִי: תהלים נ כ
11. הוֹי מֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה: ישעיהו ה יח
12. אֵלֶּה אַלּוּפֵי הַחֹרִי אַלּוּף לוֹטָן אַלּוּף שׁוֹבָל אַלּוּף צִבְעוֹן אַלּוּף עֲנָה: בראשית לו כט
13. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אַלּוּפֵי עֵשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם לִמְקֹמֹתָם בִּשְׁמֹתָם אַלּוּף תִּמְנָע אַלּוּף עַלְוָה אַלּוּף יְתֵת: בראשית לו מ
14. אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִּי: ישעיהו כז ה
15. וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה: ישעיהו נא טז
16. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן: בראשית יב ה
17. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תַּשְׂכִּילוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: דברים כט ח
18. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַח בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ: שמות יז ה
19. כֹּה אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי: ירמיהו לג כה
20. וַיֹּאמֶר יְיָ אִם אֶמְצָא בִסְדֹם חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר וְנָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם: בראשית יח כו

מסורת הש"ס

א) [כל המאמר הזה יפה נדרש בגמ' סוף דף סע"ה: ע"ש פי' נאה ומתוקן], ב) [סוכה נב.], ג) [בסוכה איתא כוכיא ובערוך גר' כוביא ובסוכה פירש"י כוביא עכביש], ד) [לקמן קה.], ה) [סוטה יב. חולין נח.], ו) [לעיל יט: ע"ש], ז) [צ"ל אלעזר], ח) בע"י: יפתריה, ט) [צ"ל אמורן], י) [והיינו מתניתא דלאות לעיל עמוד א],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כאילו עשאו שנאמר ומטך וכו' כאילו עשאו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמר ר"ש לקיש. נרשם עליו אות ג: [ב] שם רבי אלעזר נרשם עליו אות א: [ג] שם רבא אמר נרשם עליו אות ב: [ד] שם א"ר אבהו. נרשם עליו אות ד:

◆

מוסף רש"י

מושכי העון בחבלי השוא. בתחלה היו מכילין אותו עליהם ע"י חבלים שאינן של כלום (סוכה נב.). וכעבות העגלה. חבל עבה שקושרין בו את הפרה למחרישה (שם). לחוט של כוביא. עכביש שקורין אריינ"א (שם. לגירסת כוביא). ולבסוף. משאדם נמשך אחריו מעט מתגבר והולך בו (שם). בימי קציר חטים. שעת הקציר היה ולא פשט ידו בגזל להביא חטים או שעורים אלא דבר הפקר שאין אדם מקפיד בו (בראשית ל יד).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones